

OCHRANA ZDRAVÍ PACIENTA

Jana Dudová

MEZINÁRODNÍ PRAMENY PRÁVNÍ ÚPRAVY, EVROPSKÉ PRÁVO

- ◉ Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (č. 120/1976 Sb.) a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech (č. 120/1976 Sb.) sjednané v rámci OSN - m.j. s ohledem na **prevenci epidemických, endemických a jiných nemocí**
- ◉ Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (č. 209/1992 Sb.) sjednaná v rámci Rady Evropy - **čl. 8 soukromý a rodinný život, např. ve vazbě na očkování**
- ◉ Evropská sociální charta (č. 14/2000 Sb. m. s.)
- ◉ Úmluva o ochraně lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny (č. 96/2001 Sb. m. s.), zkráceně **Úmluva o biomedicíně (dále jen ÚOB)**. Úmluva vstoupila v platnost v roce 1999, Česká republika je smluvní stranou. **Cílem Úmluvy je ochrana základních práv a svobod při zdravotnických činnostech. Blaho člověka má mít přednost před zájmy společnosti a vědy.**
- ◉ **Charta základních práv Evropské unie**, která byla vytvořena v rámci EU. Charta byla vyhlášena na summitu EU v Nice v roce 2000. Charta **zakotvuje právo na svobodu a respektování soukromého života i právo na ochranu osobní integrity, v rámci něhož výslovně uvádí některé jeho projevy v oblasti medicíny**
- ◉ Smlouva o fungování EU - zejména čl. 168 - Unie se zavazuje zajišťovat vysoký standard ochrany zdraví - **zejména ochrana před infekčními chorobami**
- ◉ Listina základních práv EU - právo na život - **zejména preventivní zdravotní péče**
- ◉ **Sekundární právo - viz zejména rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady 2119/98/ES o zřízení sítě epidemiologického dozoru a kontroly přenosných nemocí v EU/ES**

ZÁKLADNÍ VNITROSTÁTNÍ PRAMENY PRÁVNÍ ÚPRAVY

- ◉ Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví (ZOVZ)
- ◉ **Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách (ZOZS)**
- ◉ Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách
- ◉ Zákon č. 375/2011 Sb., o změně zákonů souvisejících s přijetím zákona o zdravotních službách
- ◉ Zákon č. 285/2002 Sb., transplantační zákon
- ◉ Občanský zákoník
- ◉ vyhláška č. 306/2012 Sb., kterou se upravují podmínky předcházení vzniku a šíření infekčních onemocnění a hygienické požadavky na provoz zdravotnických zařízení a ústavů sociální péče
- ◉ vyhláška č. 537/2006 Sb., o očkování proti infekčním nemocem

POJEM PACIENT

- ◉ Užší vymezení pojmu pacient :osoba trpící, nemocná, zraněná, která je v lékařské péči nebo ji potřebuje (paciens - patior - trpím)
- ◉ § 3/1 ZOZS: pacient = fyzická osoba, které jsou poskytovány zdravotní služby

- specifický právní vztah s poskytovatelem zdravotní služby, tzn. s lékařem, farmaceutem, sestrou, nebo s provozovatelem zdravotnického zařízení
- Pacient - spotřebitel: zdravotní péči lze zařadit pod pojem služby (podnikatelem je osoba zapsaná v obchodním rejstříku - tzn. také zdravotnická zařízení).
- Subsidiarita zákona o ochraně spotřebitele vůči předpisům zdravotnického práva.
- Pacientem je průměrně vzdělaný a rozumově zdatný jedinec.
- Vhodnější terminologie: dotčená osoba dle ÚOB

ÚSTAVNÍ ZAKOTVENÍ

- Článek 31 LZPS: právo každého na ochranu zdraví. Tomu na druhé straně odpovídá povinnost státu zajistit dostatečnou ochranu před faktory, které mohou ohrozit lidské zdraví. Ochrana zachování zdraví člověka je předpokladem jeho existence, a tím i nutným předpokladem práva na život a zachování fyzické integrity jedince (srov. čl. 7 LZPS). Stěžejní ustanovení pro předpisy zdravotnického práva.

MEDICÍNSKÉ PRÁVO

- Soubor právních norem upravujících společenské vztahy, jejichž objektem je ochrana zdraví jednotlivce a zlepšení kvality jeho života za pomoci odborně specializovaných postupů, realizovaných subjekty se specifickými předpoklady.
- Širší pojetí: soubor normativních aktů zabezpečujících realizaci zdravotní politiky subjekty participujícími na ochraně zdraví jednotlivce.

ZDRAVOTNÍ POLITIKA

- ◉ Tvůrcem zdravotní politiky je v souladu s programovými prohlášeními vlády a ve smyslu ustanovení § 80 odst. 1 písm. a) ZOVZ ministerstvo zdravotnictví.
- ◉ Realizace zdravotní politiky je jevem veřejnoprávním, spočívá v autoritativní tvorbě a vydávání rozhodnutí, jakož i ve výkonu řídicí a kontrolní činnosti.

ZOZS

Upravuje

- ◉ zdravotní služby a podmínky jejich poskytování
- ◉ Výkon státní správy
- ◉ Druhy a formy zdravotní péče
- ◉ Práva a povinnosti pacientů a osob pacientům blízkých, poskytovatelů zdrav. služeb, zdravotnických a jiných odborných pracovníků a dalších osob
- ◉ Podmínky hodnocení kvality a bezpečí zdrav. služeb
- ◉ Další činnosti spojené se zdrav. službami

ZOVZ

- ◉ Upravuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob v oblasti ochrany a podpory veřejného zdraví. ZOVZ upravuje životní a pracovní podmínky stanovením hygienických limitů u vybraných činnosti, kategorií, předmětů a médií tak, aby jejich negativní účinky na člověka byly omezeny na rozumně dosažitelnou míru.
- ◉ Spolu se svými prováděcími předpisy tvoří ZOVZ rámec hygienického zabezpečení výkonu zdravotní péče.

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ

- ◉ řídí a kontroluje KHS včetně rozhodovací pravomoci o opravných prostředcích proti rozhodnutí krajských hygieniků,
- ◉ řídí očkování,
- ◉ nařizuje mimořádná opatření při epidemiích, při výskytu zdravotně závadných výrobků nebo vod, při živelných pohromách a jiných událostech na celostátní úrovni apod.
- ◉ koordinační úloha - odpovídá za tvorbu a uskutečňování národní politiky na úseku ochrany veřejného zdraví (srov. § 10 kompetenčního zákona a § 80 ZOVZ).

PŘEVZETÍ PACIENTA DO LÉČBY

- ◉ Podle čl. 5 Úmluvy o biomedicíně (ÚOB) platí, že jakýkoliv zákrok v oblasti péče o zdraví je možno provést pouze za podmínky, že k němu dotčená osoba poskytla svobodný a informovaný souhlas. Dále platí, a to zároveň s předchozím pravidlem, že taková osoba musí být předem řádně informována o účelu a povaze zákroku, jakož i o jeho důsledcích a rizicích. Rovněž platí, že dotčená osoba může kdykoliv svobodně svůj souhlas odvolat.
- ◉ Ustanovení mezinárodní smlouvy, jíž ÚOB je, a kterou je Česká republika vázána, nejsou přímo provedena platným českým zákonem. Nicméně ÚOB je přímo závazná a má přednost před zákonem, to vyplývá z ust. čl. 10 ústavy. Přímá závaznost znamená, že ač je s ÚOB vnitrostátní zákonodárství v rozporu nebo neupravuje příslušnou materii podrobně anebo vůbec, je znění ÚOB tím **přednostním právně závazným (vymahatelným) pravidlem chování**, jímž jsou všichni povinni se řídit, resp. dovolat se na jeho základě svých práv.

- ◉ ÚOB chrání přednostně svobodu pacienta se rozhodnout (toto je ratio legis ÚOB), a to i když by svým rozhodnutím škodil svému vlastnímu zdraví, pokud tak nepůsobí škodu jiným. Dotčenou osobu nelze nikdy chápat jako objekt (předmět) zákroku, ale vždy jako plnoprávného člověka, tj. subjekt povinností a práv, který je navíc v pozici slabší strany vůči lékaři vzhledem ke své neznalosti v oblasti medicíny.
- ◉ Zákrokem dle čl. 5 úmluvy se rozumí i vyšetření pacienta. V ÚOB je v jejích ustanoveních pojem zákrok chápán v poměrně širokém smyslu, zahrnuje všechny lékařské úkony, zejména ty, které jsou prováděny za účelem preventivní péče („preventive care“), diagnostiky, léčby nebo rehabilitace nebo v souvislosti s výzkumem.

POJEM ZDRAVOTNÍ SLUŽBA

- ◉ Poskytování zdravotní péče
- ◉ Konzultační služby (indiv. léčebný postup)
- ◉ Nakládání s tělem zemřelého
- ◉ Zdravotnická záchranná služba
- ◉ Zdravotnická dopravní služba (přeprava pacientů a osob vč. zemřelého pacienta)
- ◉ Odběrová, tkáňová zařízení, transfuzní služby
- ◉ Specifické zdravotní služby, transplantace, umělé přerušování těhotenství

ZDRAVOTNÍ PÉČE

Soubor činností a opatření prováděných u FO
za účelem:

- ◉ Předcházení, odhalení a odstranění nemoci
- ◉ Udržení, obnovení nebo zlepšení zdrav. stavu
- ◉ Udržení a prodloužení života a zmírnění utrpení
- ◉ Pomoc při reprodukci a porodu
- ◉ Posuzování zdravotního stavu

K tomu slouží:

- ◉ Preventivní, diagnostické, léčebné, rehabilitační a jiné zdravotní výkony

DRUHY ZDRAVOTNÍ PÉČE

Podle časové naléhavosti:

- ⊙ Neodkladná péče (zamezení náhlých stavů, které bezprostředně ohrožují život nebo by mohly vést k náhlé smrti)
- ⊙ Akutní péče (odvrácení vážného zhoršení zdravotního stavu)
- ⊙ Nezbytná péče (s ohledem na zdravotní stav pacienta, který je zahraničním pojištěncem - viz § 5/1c)
- ⊙ Plánovaná péče

DRUHY ZDRAVOTNÍ PÉČE

Podle účelu jejího poskytnutí:

- Preventivní (vyhledávání faktorů, které jsou v příčinné souvislosti se vznikem nemoci)
- Diagnostická (zjišťování zdravotního stavu)
- Dispenzární (dlouhodobé sledování zdrav. stavu pacienta ohroženého nebo trpícího nemocí)
- Posudková
- Léčebně rehabilitační
- Ošetrovatelská (udržení, podpora, navrácení zdraví)
- Paliativní (zmírnění utrpení)
- Lékárenská a klinickofarmaceutická (léčiva)

FORMY ZDRAVOTNÍ PÉČE

- ◉ Ambulantní
- ◉ Jednodenní (pobyť pacienta na lůžku méně než 24 hodin)
- ◉ Lůžková
- ◉ Péče poskytovaná ve vlastním sociálním prostředí pacienta (návštěvní, ošetrovatelská, léčebně rehabilitační, paliativní, umělá plicní ventilace a dialýza)

PODMÍNKY POSKYTOVÁNÍ ZDRAVOTNÍCH SLUŽEB

§§ 11 - 27 ZOZS

- ⊙ Poskytovatel dle oprávnění (FO i PO)
- ⊙ Způsobilost k samostatnému výkonu zdravotnického povolání
- ⊙ Podmínky na technické a věcné vybavení zdravotních služeb
- ⊙ Národní registr poskytovatelů

PRÁVA PACIENTA - § 28 ZOZS

(1) Zdravotní služby lze pacientovi poskytnout pouze s jeho svobodným a informovaným souhlasem, nestanoví-li tento zákon jinak.

(2) Pacient má právo na poskytování zdravotních služeb na náležitě odborné úrovni.

(3) Pacient má při poskytování zdravotních služeb dále právo

a) na úctu, důstojné zacházení, na ohleduplnost a respektování soukromí při poskytování zdravotních služeb v souladu s charakterem poskytovaných zdravotních služeb,

b) zvolit si poskytovatele oprávněného k poskytnutí zdravotních služeb, které odpovídají zdravotním potřebám pacienta, a zdravotnické zařízení, pokud tento zákon nebo jiné právní předpisy nestanoví jinak.

- c) vyžádat si konzultační služby od jiného poskytovatele, popřípadě zdravotnického pracovníka, než který mu poskytuje zdravotní služby; to neplatí, jde-li o poskytování neodkladné péče nebo o osoby ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody nebo zabezpečovací detence,
- d) být seznámen s vnitřním řádem zdravotnického zařízení lůžkové nebo jednodenní péče (dále jen „vnitřní řád“),
- e) Na nepřetržitou přítomnost zákonného zástupce, popřípadě osoby určené zákonným zástupcem, pěstouna nebo jiné osoby, do jejíž péče byl pacient na základě rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu svěřen, je-li nezletilou osobou,
na nepřetržitou přítomnost zákonného zástupce, popřípadě osoby určené zákonným zástupcem, je-li osobou zbavenou způsobilosti k právním úkonům, nebo osobou s omezenou způsobilostí k právním úkonům tak, že není způsobilá posoudit poskytnutí zdravotních služeb, popřípadě důsledky jejich poskytnutí (dále jen „pacient zbavený způsobilosti k právním úkonům“),
na přítomnost osoby blízké nebo osoby určené pacientem.

- f) být předem informován o ceně poskytovaných zdravotních služeb nehrazených nebo částečně hrazených z veřejného zdravotního pojištění a o způsobu jejich úhrady, pokud to jeho zdravotní stav umožňuje,
- g) znát jméno, popřípadě jména, a příjmení zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků přímo zúčastněných na poskytování zdravotních služeb a osob připravujících se u poskytovatele na výkon zdravotnického povolání
- h) odmítnout přítomnost osob, které nejsou na poskytování zdravotních služeb přímo zúčastněny, a osob připravujících se na výkon povolání zdravotnického pracovníka,
- i) přijímat návštěvy ve zdravotnickém zařízení lůžkové nebo jednodenní péče, a to s ohledem na svůj zdravotní stav
- j) přijímat ve zdravotnickém zařízení lůžkové nebo jednodenní péče duchovní péči a duchovní podporu od duchovních církví a náboženských společností registrovaných v České republice nebo od osob pověřených výkonem duchovenské činnosti
- k) na poskytování zdravotních služeb v co nejméně omezujícím prostředí při zajištění kvality a bezpečí poskytovaných zdravotních služeb.

PRÁVNÍ ASPEKTY PÉČE O PACIENTA

- ◉ § 3/1a) ZOZS vymezuje pojem pacient (FO, které jsou poskytovány zdrav. služby), na druhou stranu ÚOB vymezuje pojem osoba dotčená
- ◉ Pojem dotčená osoba má přednost a zahrnuje jakoukoliv osobu (zdravého či nemocného, pacienta či osobu např. dobrovolně se účastnící klinických zkoušek atd.), která je zákrokem dotčena.
- ◉ § 34 ZOZS: poskytování zdravotních služeb ze souhlasem
- ◉ § 35 ZOZS: nezletilý pacient a pacient s omezenou svéprávností
- ◉ § 36 ZOZS: dříve vyslovená přání
- ◉ § 37 ZOZS: utajený porod
- ◉ § 38 ZOZS: hospitalizace pacienta bez souhlasu
- ◉ § 39 ZOZS: omezení volného pohybu pacienta
- ◉ § 40 ZOZS: oznamovací povinnost soudu
- ◉ § 41 ZOZS: povinnost pacienta a jiných osob

POSKYTOVÁNÍ ZDRAVOTNÍCH SLUŽEB SE SOUHLASEM PACIENTA

- Souhlas s poskytnutím zdravotních služeb se pokládá za
  - a) svobodný, je-li dán bez jakéhokoliv nátlaku,
  - b) informovaný, je-li pacientovi před vyslovením souhlasu podána informace podle § 31; souhlas se pokládá za informovaný také v případě, že se pacient podle § 32 odst. 1 podání informace vzdal.
- Souhlas s hospitalizací musí být vždy v písemné formě.

NEZLETILÝ PACIENT A PACIENT S OMEZENOU SVĚPRÁVNOSTÍ

- Je třeba zjistit názor pacienta na poskytnutí zamýšlených zdravotních služeb, jestliže je to přiměřené rozumové a volní vyspělosti, resp. jeho věku. Tento názor musí být zohledněn jako faktor, jehož závažnost narůstá úměrně s věkem a stupněm rozumové a volní vyspělosti. Tím není dotčena možnost poskytování zdravotních služeb bez souhlasu.

DŘÍVE VYSLOVENÁ PŘÁNÍ

- Pacient může pro případ, kdy by se dostal do takového zdravotního stavu, ve kterém nebude schopen vyslovit souhlas nebo nesouhlas s poskytnutím zdravotních služeb a způsobem jejich poskytnutí, tento souhlas nebo nesouhlas předem vyslovit.
- Dříve vyslovené přání musí mít písemnou formu a musí být opatřeno úředně ověřeným podpisem pacienta.
- Pacient může učinit dříve vyslovené přání též při přijetí do péče poskytovatelem nebo kdykoliv v průběhu hospitalizace, a to pro poskytování zdravotních služeb zajišťovaných tímto poskytovatelem. Takto vyslovené přání se zaznamená do zdravotnické dokumentace vedené o pacientovi.
- **Není třeba respektovat**, pokud nabádá k takovým postupům, jejichž výsledkem je aktivní způsobení smrti, pokud by jeho splnění mohlo ohrožit jiné osoby, jde-li o nezletilé pacienty nebo pacienty s omezenou svéprávností.

UTAJENÝ POROD

- ◉ Žena s trvalým pobytem na území České republiky, nejedná-li se o ženu, jejímuž manželů svěřenci domněnka otcovství, má právo na utajení své osoby v souvislosti s porodem.
- ◉ Žena předloží poskytovateli poskytujícímu příslušné zdravotní služby písemnou žádost o utajení své totožnosti při porodu; součástí žádosti je prohlášení ženy, že nehodlá o dítě pečovat.

HOSPITALIZACE BEZ SOUHLASU

- ◉ Bylo-li pravomocným rozhodnutím soudu uloženo ochranné léčení formou lůžkové péče,
- ◉ Je-li nařízena izolace, karanténa nebo léčení podle zákona o ochraně veřejného zdraví,
- ◉ Je-li podle trestního řádu nebo zákona o zvláštních řízeních soudních nařízeno vyšetření zdravotního stavu,
- ◉ ohrožuje-li bezprostředně a závažným způsobem sebe nebo své okolí a jeví známky duševní poruchy nebo touto poruchou trpí nebo je pod vlivem návykové látky
- ◉ Vyžaduje-li zdravotní stav pacienta poskytnutí neodkladné péče a zároveň neumožňuje, aby vyslovil souhlas.
- ◉ Nezletilého pacienta nebo pacienta s omezenou svéprávností lze bez souhlasu zákonného zástupce nebo opatrovníka hospitalizovat též v případě, jde-li o podezření na týrání, zneužívání nebo zanedbávání.
- ◉ **Viz § 104 a násl. OZ**

OMEZENÍ VOLNÉHO POHYBU PACIENTA

- Omezovací prostředky lze použít
  - a) pouze tehdy, je-li účelem jejich použití odvrácení bezprostředního ohrožení života, zdraví nebo bezpečnosti pacienta nebo jiných osob,
  - b) pouze po dobu, po kterou trvají důvody jejich použití podle písmene a) a
  - c) poté, co byl neúspěšně použit mírnější postup, než je použití omezovacích prostředků, s výjimkou případu, kdy použití mírnějšího postupu by zjevně nevedlo k dosažení účelu podle písmene a), přičemž musí být zvolen nejméně omezující prostředek odpovídající účelu jeho použití.

POVINNOSTI PACIENTA

Pacient je při poskytování zdravotních služeb zejména povinen

- ◉ dodržovat navržený individuální léčebný postup, pokud s poskytováním zdravotních služeb vyslovil souhlas,
- ◉ uhradit poskytovateli cenu poskytnutých zdravotních služeb nehrazených nebo částečně hrazených z veřejného zdravotního pojištění
- ◉ pravdivě informovat ošetřujícího zdravotnického pracovníka o dosavadním vývoji zdravotního stavu, včetně informací o infekčních nemocech,
- ◉ nepožívat během hospitalizace alkohol nebo jiné návykové látky.

OZNAMOVACÍ POVINNOST SOUDU

- Poskytovatel oznámí soudu do 24 hodin hospitalizaci pacienta podle § 38 odst. 1 písm. b) a c); tzn. ohrožuje-li bezprostředně a závažným způsobem sebe nebo své okolí a jeví známky duševní poruchy nebo touto poruchou trpí nebo je pod vlivem návykové látky, pokud hrozbu pro pacienta nebo jeho okolí nelze odvrátit jinak, nebo pokud jeho zdravotní stav vyžaduje poskytnutí neodkladné péče a zároveň neumožňuje, aby vyslovil souhlas.

PRÁVNÍ ASPEKTY PÉČE O PACIENTA

- ◉ Povinnost poskytovatele zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o kterých se dozvěděl v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb (§ 51 ZOZS)
- ◉ Za porušení povinné mlčenlivosti se nepovažuje
  - a) předávání informací nezbytných pro zajištění návaznosti poskytovaných zdravotních služeb,
  - b) sdělování údajů nebo jiných skutečností, je-li poskytovatel zproštěn pacientem, popřípadě zákonným zástupcem pacienta, mlčenlivosti a sděluje-li údaje nebo tyto skutečnosti v rozsahu zproštění,
  - c) sdělování, popřípadě oznamování údajů nebo jiných skutečností podle tohoto zákona nebo jiných právních předpisů, pokud z tohoto zákona nebo jiných právních předpisů vyplývá, že údaje nebo skutečnosti lze sdělit bez souhlasu pacienta....

SVOBODA SOUHLASU

- ◉ Souhlas může být kdykoliv odvolán, jakmile byla dotčená osoba řádně informována o zákroku, tj. včas, aby měla možnost si zvážit, zda souhlas udělí či nikoliv, o povaze a účelu zákroku, zejména však o následcích a rizicích zákroku.
- ◉ Rozhodnutí o odvolání souhlasu dotčenou osobou musí být respektováno. To však neznamená, že je nutno vždy a za všech okolností respektovat odvolání souhlasu dotčenou osobou, například pokud se tak stane v průběhu operace. Pak totiž mohou lékaře zavazovat profesní standardy a povinnosti, jakož i pravidla lege artis, na něž se ostatně výslovně odvolává i čl. 4 ÚOB, a ty mohou v takových případech lékaře zavazovat, aby v operaci pokračoval a předešel tak závažnému ohrožení pacientova stavu.

- ⊙ Informovaný souhlas znamená, že dotčená osoba je informována:
  - předem
  - řádně
  - o účelu a povaze zákroku, jakož i o jeho důsledcích a rizicích.

- ⊙ Forma souhlasu není stanovena, může být ústní, písemná i konkludentní, tj. dotčená osoba svým jednáním dává najevo svůj souhlas. Mlčení nelze bez dalšího vykládat jako souhlas.

POVAHA INFORMACE

- ◉ informace, na jejímž základě je následně souhlas dán či odmítnut, musí být podána řádně. To znamená, že dotčená osoba musí být informována dostatečně jasně a srozumitelně, tj. za použití takových obrátů a terminologie, aby jim **byla schopna porozumět** a dostala se tak do situace, kdy je schopna zvážit nutnost a účelnost zamýšleného zákroku a metody zákroku v porovnání s riziky a také s nepohodlím či bolestí, které jí zákrok způsobí.
- ◉ Informace o důsledcích zákroku a rizicích spojených se zákrokem nebo s alternativními postupy musí shrnovat nejen důsledky a rizika nezbytně spojená s druhem uvažovaného zákroku, ale také jakákoliv rizika související s individuálními charakteristickými rysy každého pacienta, jako je zejména jeho věk nebo existence jiných chorob.
- ◉ Problematika lékařské odborné terminologie

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA (ESLP)

- ◉ porušení článku 5 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod se týkají neoprávněného či nepřiměřeného držení osob v izolaci
- ◉ rozsudek ve věci **Enhorn proti Švédsku** ze dne 25. ledna 2005, č. 56529/00. V daném případě byl stěžovatel nakažen virem HIV a jelikož nedodržel stanovená opatření nařízená mu krajským hygienikem, byl na základě soudního příkazu hospitalizován. V povinné izolaci byl bez svého souhlasu. Evropský soud pro lidská práva v tomto rozhodnutí stanovil kritéria významná pro posouzení, zda zbavení svobody za účelem zabránění šíření nakažlivé nemoci je v souladu se zásadou proporcionality a požadavkem, aby zbavení svobody bylo prosté jakékoli svévolnosti. Převládajícím důvodem omezení práva na osobní svobodu jak u osob duševně nemocných, tak u osob nakažených infekční chorobou není pouze nebezpečí pro veřejnou bezpečnost, ale i vlastní zájmy těchto osob. Zbavení svobody infikované osoby je poslední možností, jak šíření nemoci zabránit, protože méně závažná opatření se ukázala jako nedostatečná pro ochranu zájmu veřejnosti. Když tato kritéria již neplatí, podklad pro zbavení svobody přestává existovat.

SOUDNÍ JUDIKATURA K POVINNOSTI OČKOVÁNÍ

- Často je namítáno porušení práva na život, práva na ochranu soukromí a práva na svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání zavedením povinného očkování. Nejznámější je rozhodnutí Evropské komise pro lidská práva Sdružení X v. Spojené Království (č. 7154/75). Soud dospěl k závěru, že **povinné očkování zajišťuje ochranu života před infekcemi a představuje tak prostředek ochrany veřejného zdraví**, a proto výše jmenovaná práva nebyla porušena.
- Obdobně judikoval i Nejvyšší správní soud ve svém rozsudku ze dne 28. 2. 2006, sp. zn. 5 As 17/2005. Stěžovatel namítal zasažení do jeho svobody myšlení, svědomí a náboženského vyznání. K tomu NSS poznamenal, že k zásahu do výše zmíněných práv nedošlo, došlo pouze k omezení výkonu tohoto práva v souladu s Listinou na základě zákona (ZOVZ), jelikož ten sleduje vyšší cíle - ochranu veřejného zdraví, což je plně v souladu s ústavně zaručeným právem na ochranu zdraví. **Pokud zákon o ochraně veřejného zdraví ukládá povinnost podrobit se pravidelnému očkování, činí tak z důvodu ochrany veřejného zdraví. Tato povinnost je rovněž v souladu s Úmluvou o biomedicíně, protože Úmluva úpravu obsaženou v zákoně ve svém článku 26 připouští.**
- Pl.ÚS 19/14
- **Rozsudek ESLP Solomachin proti Ukrajině č. 24429/03** právo na respektování soukromého a rodinného života dle čl. 8. Úmluvy - povinné očkování je ospravedlnitelným zásahem v zájmu veřejného zdraví....

OSOBNÍ ÚDAJE PACIENTA

- ⦿ § 52 a násl. ZOZS
- ⦿ § 53 a násl. vedení zdravotnické dokumentace
- ⦿ § 65 a násl. nahlížení do zdravotnické dokumentace
- ⦿ § 70 a násl. národní zdravotnický informační systém (NZIS) + příloha k zákonu

NZIS

- Národní zdravotnický informační systém je jednotný celostátní informační systém veřejné správy určený ke zpracování údajů o zdravotním stavu obyvatelstva, o činnosti poskytovatelů a jejich ekonomice, o zdravotnických pracovnících a jiných odborných pracovnících ve zdravotnictví a o úhradách zdravotních služeb hrazených z veřejného zdravotního pojištění, a to za účelem získání informací o rozsahu a kvalitě poskytovaných zdravotních služeb, pro řízení zdravotnictví a tvorbu zdravotní politiky...

NAKLÁDÁNÍ S ODEJMUTÝMI ČÁSTMI LIDSKÉHO TĚLA

- ⦿ ZOZS: § 79 a násl. úkony na těle zemřelého
  - Postup při úmrtí - § 83 a násl.
  - Postup při mimořádné události s hromadným úmrtím - § 87
  - Pitvy - § 88 a násl.
  - Transplantační z.
  - § 111 - 112 OZ

ÚKONY NA TĚLE ZEMŘELÉHO

- ⊙ prohlídka těla zemřelého,
- ⊙ pitva, včetně odběru biologického materiálu pro diagnostické účely,
- ⊙ odběr orgánů pro transplantace podle transplantačního zákona, odběr tkání a buněk určených k použití u člověka, a to

1. při léčbě příjemce lidských tkání a buněk podle transplantačního zákona a podle zákona o lidských tkáních a buňkách,

2. pro výrobu léčiv podle zákona o léčivech a zákona o lidských tkáních a buňkách...

Odběr tkání a buněk, resp. výrobu léčiv na základě prokazatelného souhlasu pacienta - § 81 ZOZS

TRANSPLANTAČNÍ ZÁKON

- Tento zákon dále upravuje podmínky darování, odběrů a transplantací tkání, buněk a orgánů prováděných výhradně za účelem poskytování zdravotních služeb
- Odběr od zemřelého dárce je vyloučen, pokud zemřelý za svého života nebo zákonný zástupce zemřelého, který byl osobou, která není plně svéprávná, vyslovil prokazatelně nesouhlas s posmrtným odběrem tkání a orgánů, nelze na základě posouzení zdravotní způsobilosti vyloučit, že zemřelý trpěl nemocí či stavem, které by mohly ohrozit zdraví nebo život příjemce, zemřelého nelze identifikovat.

OZ § 111 A NÁSL.

- ◉ Člověk, jemuž byla odňata část těla, má právo dozvědět se, jak s ní bylo naloženo. Naložit s odňatou částí lidského těla způsobem pro člověka nedůstojným nebo způsobem ohrožujícím veřejné zdraví se zakazuje.
- ◉ Odňatou část těla člověka lze za jeho života použít k účelům zdravotnickým, výzkumným nebo vědeckým, pokud k tomu dal souhlas. K použití odňaté části těla člověka k účelu svou povahou neobvyklému se vyžaduje jeho výslovný souhlas vždy.
- ◉ Člověk může přenechat část svého těla jinému jen za podmínek stanovených jiným právním předpisem. To neplatí, jedná-li se o vlasy nebo podobné části lidského těla, které lze bezbolestně odejmout bez znecitlivění a které se přirozenou cestou obnovují; ty lze přenechat jinému i za odměnu.

HODNOCENÍ KVALITY A BEZPEČÍ ZDRAV. SLUŽEB

- § 98 a násl.ZOZS
- Hodnocení kvality a bezpečí poskytovaných zdravotních služeb (dále jen „hodnocení kvality a bezpečí“) je dobrovolný proces, jehož účelem je posoudit podle hodnotících standardů organizační úroveň poskytování zdravotních služeb, a to z hlediska jejich kvality a bezpečí.
- Hodnocení kvality a bezpečí může provádět fyzická nebo právnická osoba, které bylo uděleno oprávnění k provádění této činnosti.

KONTROLNÍ ČINNOST

- ◉ § 107 a násl.
- ◉ ministerstvo zdravotnictví,
- ◉ příslušný správní orgán,
- ◉ krajský úřad, který zaznamenal poskytovatele sociálních služeb nebo osobu poskytující zdravotní služby podle § 20 do Národního registru poskytovatelů,
- ◉ Státní ústav pro kontrolu léčiv,
- ◉ Státní úřad pro jadernou bezpečnost, jde-li o poskytovatele poskytující zdravotní služby, jejichž součástí je lékařské ozáření; tím není dotčena kontrolní činnost Státního úřadu pro jadernou bezpečnost podle jiných právních předpisů...

SPRÁVNÍ DELIKTY

- ⦿ § 114 a násl.
- ⦿ Za přeštupek FO, FO oprávněné k podnikání a PO až 100 000 000 Kč

SPECIFICKÉ ZDRAVOTNÍ SLUŽBY

dle z. 373/2011 Sb.:

- ◉ Sterilizace
- ◉ Asistovaná reprodukce
- ◉ Terapeutická kastrace
- ◉ Změna pohlaví transsexuálních pacientů
- ◉ Psychochirurgické výkony (neurochirurgický výkon)
- ◉ Genetická vyšetření
- ◉ Odběry lidské krve a jejích složek, léčba krví
- ◉ Ověřování nových postupů na člověku
- ◉ Posudková péče
- ◉ Pracovnílékařské služby - vliv pracovní činnosti na zdraví
- ◉ Posuzování nemocí z povolání
- ◉ Lékařské ozáření
- ◉ Ochranné léčení dle rozhodnutí soudu
- ◉ Přestupky až 1 mil Kč.

NĚKTERÉ PROBLÉMY

- ◉ V souladu se zásadou informovaného souhlasu, která je vymezena v čl. 5 ÚOB musí být pacient před provedením zákroku informován mj. o rizicích spojených s daným zákrokem.
- ◉ **Zdravotnická zařízení nesledují počet uskutečněných rizik (negativních následků), ke kterým došlo při konkrétních zákrocích, mezi jednotlivými zařízeními přitom mohou být velké rozdíly z hlediska pravděpodobnosti, že k určitému nepříznivému následku dojde. Pacient tak není objektivně informován o nebezpečí, jaké v souvislosti se zákrokem podstupuje. To může mít za následek neplatnost pacientova souhlasu s léčbou a odpovědnost zdravotnického zařízení za způsobenou škodu či jinou újmu.**
- ◉ Zdravotnická zařízení by měla mít povinnost evidovat uskutečněné negativní následky léčebných zákroků a vést jejich statistiky. Jen tak mohou náležitým způsobem splnit svou povinnost o rizicích objektivně informovat pacienta. Není povinností zdravotnických pracovníků každému pacientovi sdělit procenty vyjádřené riziko daného zákroku, vždy by se ale měl opírat o informace skutečně relevantní pro dané zařízení či lékaře.

- V praxi zdravotnických zařízení běžně dochází k tomu, že pacient je poučován o povaze, účelu, rizicích a důsledcích zákroku či alternativách k němu až těsně před provedením operace. Pacient by přitom měl vždy mít dostatek času k tomu, aby si vše promyslel a případně se lékaře zeptal na doplňující otázky.
- Zákon by měl vymezovat určité zásady, které zaručí, že pacient bude mít zejm. u invazivních zákroků dostatek času seznámit se s riziky, které pro něj plynou z daného zákroku, vše si promyslet a případně se zdravotnických pracovníků zeptat na doplňující otázky. S výjimkou neodkladných situací by měla být respektována minimálně doba 48-24 hodin. Doba by měla být tím delší, čím méně je zákrok indikován.

PROBLEMATIKA DŘÍVE VYSLOVENÝCH PŘÁNÍ

- ◉ Podle čl. 9 ÚOB *bude brán zřetel na dříve vyslovená přání pacienta ohledně lékařského zákroku, pokud pacient v době zákroku není ve stavu, kdy může vyjádřit své přání.*
- ◉ § 36 ZOZS: písemná forma, úředně ověřený podpis, platnost 5 let

ZAJIŠTĚNÍ PŘEKLADU POUČENÍ O ZÁKROKU DO CIZÍHO JAZYKA

- Praxe je z hlediska zajišťování překladu poučení o zákroku pro pacienta, který neovládá češtinu, roztržštěná. Některá zařízení se domnívají, že poučení pacienta, tak, aby poučení rozuměl, je jejich povinností, jiná se domnívají, že pokud pacient nerozumí česky, je jeho povinností zajistit si překlad poučení.
- Zákon by měl jednoznačně vymezit, že je povinností poskytovatele zdravotních služeb zajistit, aby pacient, který nerozumí česky, plně porozuměl poučení v rámci informovaného souhlasu. Pacient by měl mít možnost zvolit si vlastní osobu, která překlad poučení o zákroku zajistí (např. osoba blízká). Pokud si však pacient sám tlumočnicka nezvolí, musí jej zajistit poskytovatel.

MIMOSOUDNÍ ŘEŠENÍ PACIENTSKÝCH SPORŮ

- ◉ Evropská unie i Rada Evropy podporují rozvoj mimosoudního řešení sporů. Komise zveřejnila v roce 2004 Kodex chování mediátora. Přijata byla Zelená kniha o alternativním řešení sporů a následně schválena Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o mediaci.
- ◉ I přes absenci regulace procesu mediace a některé praktické problémy s tím spojené (např. zatím nedochází ke stavění běhu promlčecí doby) je mediace v ČR možná.
- ◉ Pacient a zdravotnické zařízení mohou i bez zásahu soudu o sporném nároku uzavřít tzv. dohodu o narovnání podle občanského zákoníku.

DOPORUČENÉ ZDROJE INFORMACÍ

- ◉ <http://www.ferovanemocnice.cz/>
- ◉ www.ikem.cz/www?docid=7095 - etický kodex práv pacientů
- ◉ <http://www.mpsv.cz/cs/840> - práva pacientů
- ◉ http://www.llp.cz/_files/file/analyza_zdravotnicke_zakony_fin.pdf - Liga lidských práv - zdravotnické zákony
- ◉ <http://www.pacienti.cz/vypis.php?kat=prava> – svaz pacientů ČR
- ◉ <http://www.mzcr.cz/> - Ministerstvo zdravotnictví
- ◉ www.szu.cz - Státní zdravotní ústav
- ◉ <http://www.sukl.cz/> - Státní ústav pro kontrolu léčiv
- ◉ <http://www.nebezpecneleky.cz/> - nebezpečné léky
- ◉ <http://www.nemocniceboskovice.cz/rady-pacientum> - příklad informací nemocnice pro pacienty